

KURSAD

Kur'an ve Sünnet Araştırmaları Dergisi

Journal of Qur'an and Sunnah Studies

مجلة دراسات القرآن و السنة

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kursad>

e-ISSN: 2791-8726 82

Cilt/Volume: 3, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2023 (Eylül/September)

“Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi” Adlı Makaleye Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler

Some Observations and Evaluations on the Article titled “An Attempt to Reassess Surah Al-Âdiyât with the Contribution of Siyar Narratives”

Hikmet AKDEMİR

Prof. Dr., Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı
Professor, Hitit University, Faculty of Divinity, Tafsir, Çorum, Türkiye
hikmetakdemir@hitit.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0090-4574> |

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 13/09/2023

Kabul Tarihi/Date Accepted: 29/ 09/2023

Yayın Tarihi/Date Published: 30/09 /2023

Atıf / Citation: Akdemir, Hikmet. “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi Adlı Makaleye Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”. *Kur'an ve Sünnet Araştırmaları* 3/2 (Eylül/ September, 2023), 40-50.

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Yayıncı / Published by: Yaşam Boyu Eğitimi Destekleme Derneği / Türkiye.

Öz

Kur’an-ı Kerim Allah’ın beşeriyete gönderdiği en son Kitabı ve onun kıyamete kadar bütün zamanlara hitap eden evrensel hitabıdır. Bu ilahi hitap, Hz. Peygamber’e indirilmeye başlandığı andan itibaren ayetlerinin tefekkür edilip anlaşılmasını ve evrensel mesajının bütün insanlara ulaştırılmasını istemiştir. Böylece Hz. Peygamber ile başlayan tefsir faaliyeti günümüze kadar devam edegelmiştir. Onun veciz ve evrensel olması, bazı ayetlerinin önceden fark edilmeyen yeni bir takım manalarının sonraki zamanlarda ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Ömer Müftüoğlu ile Eyüp Kurt’un birlikte kaleme aldıkları “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi” adlı makale bu kabilden bir tefsir denemesidir. Bu makalede Kur’an-ı Kerim’i doğru anlamak için dikkate alınması gereken bazı önemli kaideler derlenmiş; ayetleri, nazil oldukları dönemi resmeden Siyer rivayetlerinin katkıyla açıklamak gibi önemli bir yöneme vurgu yapılmış ve bu yöntem kullanılarak Âdiyât suresine klasik tefsirlerde yer almayan yeni bir yorum getirilmiştir. Makale şekil, dil ve üslup yönüyle mükemmel oluşu; yeterli ölçüde klasik ve çağdaş kaynakların kullanılması gibi birçok yönden takdire şayandır. Analiz yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın amacı, söz konusu makalenin olumlu ve olumsuz yönlerini tespit etmektir. Yapılan tahlil ve tetkik neticesinde makalenin yukarıda sayılan özellikler gibi birçok olumlu yönünün bulunmasının yanı sıra bazı olumsuz yönlerinin de mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumsuz yönler, sureye yeni bir yorum getirilirken “Arap dilinin bazı gramer kaidelerine riayet edilmemesi ve bir kısım lafzlara delalet etmedikleri anlamların yüklenmesi” şeklinde özetlenebilir.

Anahtar kelimeler: Âdiyât Suresinin Tefsiri, Abdümenâfoğulları, Mahzûmoğulları, Sabah Vaktinde Baskın Yapanlar, Baskına Uğrayanlar

Abstract

The Holy Qur’an is the last Book sent by Allah to humanity and His universal address that appeals to all times until the end of time. This divine message, from the moment it was revealed to the Prophet, wanted its verses to be meditated and understood and it also wanted its universal message to be conveyed to all people. Thus, the tafsir activity, which started with the Prophet, has continued until today. Its conciseness and universality cause some of its verses to reveal new meanings that were not noticed before. The article titled " *An Attempt to Reassess Surah Al-Âdiyât with the Contribution of Siyar Narratives* ", co-authored by Ömer Müftüoğlu and Eyüp Kurt, is an exegetical attempt of this kind. In this article, some important rules that should be taken into consideration in order to understand the Holy Quran correctly are compiled as such; Emphasis was placed on an important method, such as explaining the verses with the contribution of Sira narrations depicting the period in which they were revealed, and by using this method, a new interpretation was brought to the Surah Âdiyât, which was not included in classical commentaries. The article is perfect in terms of form, language and style; It is admirable in many respects, such as the use of adequate classical and contemporary sources. The purpose of this study, in which the analysis method is used, is to identify the positive and negative aspects of the article in question. As a result of the analysis and examination, it was concluded that the article has many positive aspects, such as the features listed above, but also has some negative aspects. These negative aspects can be summarized as "failure to comply with some grammatical rules of the Arabic language and assigning meanings to some words that they do not indicate" when bringing a new interpretation to the sura.

Keywords: Interpretation of the Surah Âdiyât, Sons of Abdumanaf, Sons of Mahzum, Those Who Raided in the Morning, Those Who Were Raided.

Giriş

Kuran-ı Kerim, Allah kelamı olduğu için onu beşer sözünden ayıran birçok vasfı vardır. Bu vasıflardan biri evrensel olması sebebiyle bütün zamanlara hitap etmesidir. Hitabının evrensel olmasının yanı sıra son derece veciz olması da onun manalarını zenginleştiren başka bir özelliktir. Başka bir ifadeyle onun pek çok ayetini tek bir manaya hasretmek mümkün değildir. Dolayısıyla tefsir faaliyetlerinin aralıksız devam ettiği bir süreçte önceden fark edilmemiş bazı anlamların keşfedilmesi mümkündür. Ancak bu yeni yorumların sahih olması için bazı şartlar ve sınırlar vardır.¹ Ortaya atılan yeni yorumlar bu şartlara uygun olursa makbuldür. Aksi takdirde bunlar subjektif birer iddihadan öteye geçemez. Söz konusu şartların en önemli olanlarını, “yorumların Kur’an’a ve sahih sünnete aykırı olmaması, ayetlere lafızlarının delalet etmediği manaların yüklenmemesi” şeklinde iki başlık altında toplanabilir. Ayetlere getirilen açıklama ve yorumların bu şartlardan ilkinde uyması yeterli değildir. İkinci şarta riayet edilmediği takdirde lafzın konulduğu mananın dışında bir anlama hamledilmesi, yapılan yorumu sahih olmaktan çıkarır. Süyûtî’nin (ö. 911/1505) zikrettiği örneklerden biri olan Yâsin 36/80. ayetteki “الشجر الأخضر/yeşil ağaç” tamlamasının Hz. İbrahim’e; nâr kelimesinin nur demek olduğuna ve bu nurun da Hz. Peygamber’e (s.a.v) delalet ettiğine dair yorum bu kabildendir.²

Her dönem olduğu gibi günümüzde de tefsir faaliyetleri kapsamında bazı sure ve ayetlere yeni yorumlar getirilmektedir. Ömer Müftüoğlu ile Eyüp Kurt’un birlikte kaleme aldıkları “Âdiyat Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi” adlı makale bunlardan biridir. 2022 Yılı’nın Mart ayında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinde yayımlanan bu makalede yazarlar, Âdiyat suresine klasik tefsirlerde yer almayan farklı bir yorum getirmişlerdir. Her çalışmada olduğu gibi bu makalenin de olumlu yönlerinin yanı sıra tenkide açık yönleri mevcuttur.

¹ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Süyûtî, Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî, *el-İtkân fî ulûmi’l-Kur’an*, nşr. Ebü’l-Fazl İbrahim, (Kahire: el-Heyetül-Mısıriyye el-Âmmeti li’l-Kütüb, t.y.), 4/300-333; Hayati Aydın, “Kur’an’ı Nasıl Sahih Olarak Anlayıp Tefsir Etmeliyiz”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2014), 22-38.

² Süyûtî, *el-İtkân*, 4/333.

1.Makalenin Bazı Olumlu Yönleri

Makalenin kanaatimizce olumlu olan bazı özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1- Makale şekil yönünden, dil ve üslup açısından akademik bir çalışmada olması gereken şartları taşımaktadır.

2- Konu sistematik bir şekilde ele alınmış; özgün yorumlar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3- Konuyla ilgili yeterli ölçüde klasik ve çağdaş kaynaklardan istifade edilmiştir.

4- Özellikle makalenin Giriş bölümünde derlenen hususlar, çok yerinde ve doğru tespitlerdir. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

a-Sözün vakiyla uyumlu olması, onu güçlü kılar.

b-Vahiy, Allah kelamı olduğu için çok güçlüdür.

c- Vahiy, çoğunlukla indiği dönemin problemlerine uygun çözümler getirdiği için muhataplar üzerinde diğer sözlere nazaran çok daha fazla etkili olmuştur.

d- Vahyin içeriği, muhatapların gündemiyle örtüşür niteliktedir.

e- İslam toplumunun tarihî süreçte yaşadığı hayatın bütün boyutlarıyla kavranması için vahiy, Hz. Peygamber ve toplum arasındaki ilişkinin dikkate alınması zorunludur.

f- Kâinattaki her şey kesin ve sabit kanunlara bağlıdır. Bu kanunlar herkes için geçerlidir.

g- Sahabenin Hz. Peygamber’e sordukları sorular da vakiyla ilgilidir.

h- Ayet ve sureler tefsir edilirken onların nazil oldukları dönemin gündemiyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili oldukları gerçeği göz ardı edilmemelidir.

i- Ayetler âdeta nazil oldukları dönemdeki tecrübeleri tasvir eder.

j- Nüzul sebebine dair rivayetler, ayetlerin doğru anlaşılması açısından son derece önemlidir.³

5-Bir kısmı zikredilen yukarıdaki özelliklerinden dolayı makale, özellikle şekil açısından örnek bir çalışma niteliğindedir.

2. Makalenin Eleştiriye Açık Bazı Yönleri

Kanaatimizce makalenin eleştiriye açık olan bazı yönleri şu şekilde sıralanabilir:

1- Yukarıda makalenin olumlu yönlerinin sıralandığı maddeler genel kaideler kabilindedir. Bunlardan dördüncü maddenin altında sıralanan hususlardan üçüncüsü, dördüncüsü ve altıncısı “genellikle-çoğunlukla” gibi bir kayıtla tahdit edilmeliydi. Nitekim bu kayıt üçüncü şıkta mevcuttur. Dördüncü ve altıncı şıkta ise herhangi bir kayıt zikredilmemiş; genelleme yapılarak hüküm mutlak bırakılmıştır. Oysa “vahyin içeriği muhatapların gündemiyle örtüşür niteliktedir” hükmünün birçok istisnası mevcuttur. Örneğin Bakara suresinde zikri geçen Bakara kıssasının, nazil olduğu dönemdeki muhataplarının gündemiyle örtüştüğünü söylemek mümkün değildir. Aynı şekilde kâinattaki her şeyin kesin kanunlara bağlı olması genel bir kaide olmakla birlikte peygamberlerin mucizeleri bundan müstesnadır. Bu kaidenin kayıtsız bir genelleme ile zikredilmesi, Kur’an da zikredilen birçok peygamber mucizesinin inkârı anlamına gelir.⁴

2- Makalede Giriş bölümünden sonra Âdiyât suresinin nüzul dönemi tespit edilmiştir. Bu tespite göre Âdiyât suresi Mekke’de on ikinci veya on üçüncü sırada nazil olmuştur. Medine’de nazil olduğuna dair İbn Abbas’tan gelen rivayet şaz kabul edilmiş ve fazla itibar görmemiştir.⁵ Akabinde surenin ilk beş ayetinin klasik yorumuna yer verilmiş ve bu ayetlerde mecaz dolu ifadelerin öne çıktığı söylenmiştir. Ancak hangi kelimelerde mecaz olduğu, hakiki mananın kastedilmesine mani olan karinenin ne olduğu,

³ Ömer Müftüoğlu-Eyüp Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (Mart 2022), 501-502.

⁴ Söz konusu hükme binaen irhasât ve mucizelerin gerçekte harikulade olaylar olmadığını; sıradan tabiat olayları ile izah edilebileceğini iddia eden görüş ve eleştirisi için bkz. Abdulhamîd (Hamîduddîn) el-Ferâhî, *Tefsîru nizâmi'l-Kur'an ve Te'vîlü'l-Furkan bi'l-Furkan* (Azamgarh: ed-Dâiretü'l-Hamîdiyye, 2008), 444-445; Emrah Dindi, “Kur’ân’ı Teosentrik ve Tarihî Okuma Denemesi: Ashâbu'l-Fil Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36 (2017), 49-81; Mehmet Apaydın, “Tayr-Bulut İlişkisi ve Fil Sûresinin Anlamı”, *Hitit İlahiyat Dergisi* 20/2 (Aralık/December 2021), 476-512; Hikmet Akdemir, “Tayr -Bulut İlişkisi ve Fil Sûresinin Anlamı” Adlı Makaleye Dair Bazı Tespit ve Eleştiriler”, *Hitit İlahiyat Dergisi* 21/2 (Aralık/December 2022), 849-853.

⁵ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 502-503.

mecazi mana ile hakiki mananın birlikte geçerli olup olamayacağı gibi detaylar üzerinde durulmamıştır. Oysa makalenin konusuyla doğrudan ilgisi olan bu detayların ihmal edilmemesi gerekirdi.

3- Makalede Âdiyât suresinin tefsirine dair İbn Abbas, İbn Mes’ud ve Hz. Ali’ye isnat edilen görüşlerin surenin tamamıyla ilgili olmayıp sadece ilk kelimesinin izahına dair olduğu beyan edilmiştir. Bu beyan makalenin “Buradaki yarıştan maksat Mahzumoğulları ile Abdümenafogulları arasındaki rekabettir”⁶ şeklindeki temel tezini zayıflatmakta ve hatta çürütmektedir. Çünkü şayet surenin kastettiği böyle bir yarış olsaydı bunu bizzat bu yarışın içinde olanlar bilir ve söylerlerdi. Dolayısıyla onların diğer sözleri gibi bu beyanları da kayıtlara geçer ve günümüze kadar ulaşırdı. Başka bir ifadeyle Kur’an-ı Kerim’i en iyi anlayan, nüzul sebeplerini bilen ve vahyin nazil olduğu ortamda yaşayan sahabenin böyle bir konuyu bilmemesi imkânsızdır. Makalede “Sahabeden söz konusu tezi teyit eden herhangi bir rivayet neden gelmemiştir?” sorusunun cevabı yoktur.

4- Âdiyât suresinin nazil olduğu dönemdeki Siyer rivayetlerinden yola çıkılan makalede kabileler arasındaki yarış güzelce tasvir edilmiştir. Ancak her ayet ve surenin nazil olduğu andaki gündemle ilgisinin olması gerekmez. Zira makalede bu hususun “çoğunlukla” kaydı ile zikredilmesi istisnaların olabileceğine delalet etmektedir. Bu surede o istisnalardan biri olabilir. Kaldı ki ilk beş ayetin klasik tefsirlerdeki yorumu yani cihat sahnesini tasvir ediyor olması, indiği dönemdeki muhatapların gündemiyle doğrudan olmasa da dolaylı olarak örtüşmektedir. Şöyle ki: Davetin başlangıcında Müslümanlar oldukça zayıf bir konumda idiler ve müşriklerin dayanılmaz eziyetlerine göğüs germek zorundaydılar. Böyle bir ortamda surenin ilk beş ayetini teselli kabilinden “onların bir zaman sonra bu ayetlerde tasvir edildiği gibi cihat edeceklerini, fetihlerle bugünkü mağlup durumdan kurtulup galip geleceklerini haber veriyor” diye anlamak mümkündür. Nitekim geçmişten ya da gelecekte haber vermek suretiyle müminleri teselli eden birçok ayet mevcuttur. Örneğin Âdiyât suresi gibi Mekke döneminin ilk yıllarında nazil olan Kamer suresinin “Yakında o topluluk bozguna uğrayacak ve arkala-

⁶ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 513.

rını dönüp kaçacaklardır” mealindeki 45. ayeti sahabe ve tabiinden gelen birçok rivayette geçtiği gibi Bedir savaşında müşriklerin hezimete uğrayacaklarını önceden haber vermektedir.⁷ Böylece ilk beş ayetle sonrakiler arasında şöyle bir münasebetten söz edilebilir: “İlk beş ayette yemin edildikten sonra insanın bazı nefsanî vasıfları zikredilmiş; ardından ahiretteki akıbeti gösterilerek bunlardan sıyrılması gerektiği vurgulanmış ve daha sonra da müminler surenin başında yemin üslubuyla tasvir edilen cihada teşvik edilmiştir.⁸ Dolayısıyla makalede klasik yoruma göre kalem ile cevabı arasında irtibat bulunmadığına dair görüş, yerinde bir tespit değildir.⁹

Şimdi makaledeki tasvire ve onun ayetlerin manasıyla örtüşüp örtüşmediği meselesine dönelim. Makaledeki tasvir şöyledir.

“Kendilerini koşan atlar gibi gören kabileler, iddialı şekilde yarışı sürdürürlerken bir sabah erkenden, adeta baskına uğramış bir topluluğun durumuna düşmüşlerdir. Gerçekte bir baskın durumu yoktur ancak olayın tanıklarının hissiyatı bu şekildedir. Abdümenâf oğullarından birisi, en yakın rakip durumunda onlarla yarışan Mahzûm oğullarından Ebu Cehil’le karşılaşınca yarışın bittiğini, içlerinden birinin Peygamber olduğunu söyleyivermiştir. ‘Bizden Peygamber çıktı’ açıklaması, rakiplerin hiç hesap etmediği, akla hiç gelmeyen, tahminler arasında olmayan bir sabah baskını kadar sonuç verici olmuştur. Bu açıklama, kendilerini yarışta hisseden rakiplerin hepsini yarış dışı bırakmış ve Peygamberimizin kabilesini açık ara birinci yapmıştır. Rakiplerin bu yeni hamle karşısında yapabilecekleri bir şey yoktur. Onlara göre tek seçenek, yarışı kazanana muhalefet hatta daha ileri gidip açıktan düşmanlık/fitne ateşini tutuşturup yakmaktır.”¹⁰

Tasvire göre ayetin ilk kelimesi, yarışan kabilelere işaret etmektedir. Burada ya iki kabile beraber düşünülebilir. Ya da sadece Ebû Cehil’in kabilesi olan Mahzûmoğullarının tek başına söz konusu olduğu söylenebilir. Birinci seçeneğe göre üçüncü ayeti oluşturan “فالمغيرات صباحا/sabahleyin baskın yapanlar” ifadesiyle her ikisinin birden kaste-

⁷ Taberî, Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmilî, *Câmi’u’l-beyân ‘an te’vîli âyi’l-Kur’ân*, nşr. Ahmed Muhammed Şâkir (b.y.: Müessesetü’r-Risâle, 1420/2000), 22/203-204; Zemahşerî, Ebû’l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Ahmed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf ‘an hakâiki gâvâmizi’t-tenzîl ve ‘uyûni’l-ekâvîl fi vücûhi’t-te’vîl* (Beyrut: Dâru’l-Kitâbi’l-Arabî, 1408), 4/440; İbn Kesîr, Ebû’l-Fidâ İsmail b. Ömer, *Tefsîru’l-Kur’ani’l-Azîm*, nşr. Sâmi b. Muhammed Sellâme, (Riyad: Dâru Tayyibe, 1420/1999), 7/481-482.

⁸ Bkz. Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili* (İstanbul: Çelik-Şura Yayınları, t.y.), 9/58.

⁹ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 507.

¹⁰ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 513.

dilmesi mümkün değildir. Çünkü tasvire göre baskın yapan Abdümenafogulları, baskına uğrayan Mahzumoğullarıdır. “İsm-i fail” formunda olan “المغيرات” kelimesine “ism-i meful” manası olan “baskına uğrayanlar” anlamı verilemeyeceği için bu kelime ile hem her iki kabileye birden işaret edilmesi hem de ikinci seçeneğe göre Mahzumoğullarının kastedilmesi imkânsızdır. İkinci seçeneği imkânsız kılan diğer bir sebep de kelimenin başındaki kasev vavıdır.¹¹ Zira Kur’an-ı Kerîm’de kendisiyle kasev edilen şeyler değerlidir.¹² Müşrikler ise Kur’an nazarında değersiz varlıklardır.¹³ Dolayısıyla onların vasıfları ve fiilleriyle yemin edilmesi, Kur’an’ın üslubuna aykırı bir durumdur. Böylece tasvirin ayetlerin lafızlarıyla uyuşmayan tekellüflü bir kurgu olduğu ayan beyan ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca makalenin sonuç kısmında Âdiyât suresi için savunulan tez esas alınarak bir çeviri önerisi yer almaktadır. Yukarıda değindiğimiz ikinci seçeneği teyit eden bu öneriye göre ilk ayetin meali şöyledir:

47 *“Peygamberin kabilesiyle kendi kabilelerini en üstün olma konusunda yarışıyor varsayarak yarış atları gibi soluk soluğa koştuklarını düşünenlere yazıklar olsun!”¹⁴*

Çeviriden yemin edilenlerin Mahzumoğulları olduğu anlaşılmaktadır. Bunun mümkün olmadığına yukarıda değinmiştik. Ayrıca kasev vavı çeviriye dâhil edilmemiş, onun yerine ayette lafız ya da işaret kabilinden bile olsa hiç ilgisi olmayan “yazıklar olsun!” tabiri kullanılmıştır. Üstelik ayette yemin üslubuyla övgü söz konusu iken çeviride “yazıklar olsun!” denilerek bunun tam tersi bir anlamı içeren zem/yergi ifadesi kullanılmıştır. İkinci ve üçüncü ayetin çevirisinin sonunda da aynı tabir mevcuttur.

¹¹ Surenin başındaki vav harfinin kasev için olduğuna dair bilgi için bkz. Mukâtil b. Süleymân, Ebü’l-Hasen Mukâtil b. Süleymân el-Belhî, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, nşr. Abdullâh Maḥmûd Şehâte (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, 1423/2002), 4/802; Taberî, *Câmi’u’l-beyân*, 24/562; Nehhâs, Ebû Ca’fer Ahmed b. Maḥmûd b. İsmail, *İ’râbu’l-Kur’an* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1421), 5/173; Mâturidî, Muhammed b. Muhammed b. Maḥmûd, *Te’vîlâtü’l-Kur’an*, nşr. Mecdî Baslum (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1422/2005), 10/600; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/786; Kurtubî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Aḥmed el-Kurṭubî, *el-Câmi’ li-aḥkâmi’l-Kur’an*, nşr. Aḥmed el-Berdûni-İbrahim el-İtḥiyîş (Kahire: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1384/1964), 20/154.

¹² Bkz. Süyutî, *el- İtkân*, 4/53-59; Celal Kırca, “Aksâmü’l-Kur’an”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/290-291; Sadık Kılıç, *Yemin Olsun ki/Aksamu’l-Kur’an*, (İstanbul: İhtar Yayıncılık), 2020.

¹³ Bkz. A’raf 7/179; Furkan 25/44; Tevbe 9/28.

¹⁴ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 516.

6- Makalede üçüncü ayetin çevirisi şöyledir:

“Bir sabah rakipleri baskın yapar gibi “bizden peygamber çıktı” dediğinde, yenildiklerini düşünenlere de yazıklar olsun!”¹⁵

Tasvire göre bu ayetin çevirisinde baskın yapan Abdümenafogullarından söz edilmeliydi. Oysa burada hem baskın yapanlar hem de baskına uğrayıp yenildiklerini düşünenler olmak üzere iki kabileden söz edilmektedir. Zira “bizden peygamber çıktı” sözünü söyleyenler Abdümenafogulları, yenildiklerini düşünenler Mahzumoğulları’dır. Ayette ise “المغيرات” lafzıyla tek bir kabileden söz edilmektedir ki o da makaledeki kurguya göre baskın yapan Abdümenafogulları’dır. Dolayısıyla bu lafızdan “yenildiklerini düşünenler” diye bir anlam çıkarmak delilsiz ve tutarsız bir iddiadır.

7- Dört ve beşinci ayet için önerilen çeviri şöyledir:

“Yıllardır kinlerini köpürterek sürdürdükleri yarışı diğer küçük kabileler anlamasın diye adeta tozu dumana katmaktadırlar.”

“Yarıştıkları ve sonunda yenildikleri anlaşılmasın diye, sıradan kabileler gibi toplumun ortasında gözükmeye çalışmaktadırlar.”¹⁶

Bu iki öneride de bir öncekinde olduğu gibi üçüncü ayetteki “المغيرات” kelimesine atıf yapıldığı¹⁷ için kast edilen kimseler baskın yapanlar olduğu hâlde bunun yerine baskına uğrayanlar ve onların fiilleri anlatılmıştır. Böyle bir mananın ayetin zahiri ile örtüşmediği izahtan varestedir.

Sonuç

Ömer Müftüoğlu ile Eyüp Kurt adlı iki akademisyenin birlikte telif ettikleri “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi” adlı makalede Kur’an-ı Kerim’in doğru anlaşılması için dikkate alınması gereken bazı önemli

¹⁵ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 516.

¹⁶ Müftüoğlu-Kurt, “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”, 516.

¹⁷ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 4/788; Râzî, Ebû Abdullah Fahrüddîn Muhammed b. Ömer er-Râzî, *Mefâtihu’l-ğayb* (Beyrut: Dâru İhyâ’i’t-Turâsi’l-‘Arabî, 1420), 32/261; Ebû Hayyân, Muhammed b. Yusuf b. Ali el-Endelüsî, *el-Bahru’l-Muhît*, nşr. Sıdkı Muhammed Cemil, (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1420), 10/529.

kaideler dile getirildikten sonra bu hususta ehemmiyetli olan bir yöntem vurgulanır. Bu yöntem, ayetleri nazil oldukları dönemi anlatan Siyer rivayetlerinin katkısıyla açıklamaktır. Söz konusu makalede bu yöntem kullanılarak Âdiyât suresine klasik tefsirlerde yer almayan yeni bir yorum getirilmiştir. Ancak Âdiyât suresinin indirildiği dönemde cereyan eden bir sahneyi anlatan bazı rivayetlerden ve bu rivayetlerle surede geçen bir kelimenin benzerliğinden yola çıkılarak yapılan yorum kanaatimizce yeterli delillere dayanmadığı için kabule şayan değildir. Yapılan yorum ve tefsir önerisi yeterli delile sahip olmamasının yanı sıra bazı hatalar da içermektedir. Bu hatalardan ilki, ayetlere mana verilirken bir kısım Sarf ve Nahiv kaidelerinin göz ardı edilmesidir. İkinci önemli hata ise surede geçen lafızlara delalet etmedikleri anlamların yüklenmesidir. Bu iki hatadan dolayı söz konusu sure için önerilen meâl-tefsir denemesinin başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna rağmen makale, Kur’an’ın doğru olarak nasıl anlaşılması ya da anlaşılmaması gerektiğine dair bir fikir veren iyi bir örnek olarak Tefsir literatüründeki yerini almıştır.

Kaynakça

Akdemir, Hikmet. ““Tayr -Bulut İlişkisi ve Fil Sûresinin Anlamı” Adlı Makaleye Dair Bazı Tespit ve Eleştiriler”. *Hitit İlahiyat Dergisi* 21/2 (Aralık/December 2022), 849-853.

Apaydın, Mehmet. “Tayr-Bulut İlişkisi ve Fil Sûresinin Anlamı”. *Hitit İlahiyat Dergisi* 20/2 (2021), 475-516.

Aydın, Hayati. “Kur’an’ı Nasıl Sahih Olarak Anlayıp Tefsir Etmeliyiz”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2014), 22-38.

Ebû Hayyân, Muhammed b. Yusuf b. Ali el-Endelüsî. *el-Bahrü'l-Muhîr*. nşr. Sıdkı Muhammed Cemil. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1420.

Elmalılı, M. Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Çelik-Şura Yayınları, t.y.

Dindi, Emrah. “Kur’ân’ı Teosentrik ve Tarihî Okuma Denemesi: Ashâbu'l-Fil Örneği”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36 (2017), 49-81.

Ferâhî, Abdulhamîd (Hamîduddîn). *Tefsîru nizâmi'l-Kur'an ve Te'vîlü'l-Furkan bi'l-Furkan*. Azamgarh: ed-Dâiretü'l-Hamîdiyye, 2008.

İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İsmail b. Ömer. *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*. nşr. Sâmi b. Muhammed Sellâme. Riyad: Dâru Tayyibe, 1420/1999.

Kılıç, Sadık. *Yemin Olsun ki/Aksamu'l-Kur'an*. İstanbul: İhtar Yayıncılık, 2020.

Kırca, Celal. “Aksâmü'l-Kur'an”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Aḥmed el-Kurṭubî. *el-Câmi' li-aḥkâmî'l-Kur'an*. nşr. Aḥmed el-Berdûnî-İbrahim el-İṭfiyyîş. Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1384/1964.

Mâturidî, Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd. *Te'vîlâtü'l-Kur'an*. nşr. Mecdî Baslum. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1422/2005.

Muḳâtil b. Süleymân, Ebû'l-Ḥasen Muḳâtil b. Süleymân Belḥî. *Tefsîru Muḳâtil b. Süleymân*. nşr. Abdullâh Maḥmûd Şehâte. Beyrut: Dâru İhyâ'i't-Turâsî'l-Arabî, 1423/2002.

Müftüoğlu, Ömer – Kurt, Eyüp. “Âdiyât Suresini Siyer Rivayetleri Katkısıyla Yeniden Değerlendirme Denemesi”. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 9/1 (Mart 2022), 500-524.

Nehhâs, Ebû Ca'fer Ahmed b. Mahmûd b. İsmail. *İ'râbu'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1421.

Süyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî. *el-İtkân fî ulûmi'l-Kur'an*. nşr. Ebû'l-Fazl İbrahim. Kahire: el-Heyetül-Mısriyye el-Âmmeti li'l-Kütüb, t.y.

Taberî, Ebû Ca'fer Muḥammed b. Cerîr b. Yezîd Âmilî. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'an*. nşr. Ahmed Muḥammed Şâkir. b.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1420/2000.

Râzî, Faḥreddîn Ebû Abdullah Muḥammed b. Ömer. *Mefâtiḥu'l-ğayb*. Beyrut: Dâru İhyâ'i't-Turâsî'l-Arabî, 1420.

Zemaḥşerî, Ebû'l-Kâsım Maḥmûd b. Ömer b. Aḥmed. *el-Keşşâf 'an ḥaḳâ'iki ğavâmiḍi't-tenzîl ve 'uyûni'l-eḳâvîl fî vücûhi't-te'vîl*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1408.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

TEK YAZARLI

Yazar / Author

Hikmet AKDEMİR

Finansman / Funding

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / The author acknowledges that received not external funding support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares that he have no competing interests.